

MARSZAŁEK J., *Specyfika Oratorium Księdza Bosko*. „Biuletyn Salezjański – Nostra”, 49: 1994, nr 359 (1), s. 25–30.

SPECYFIKA ORATORIUM KSIĘDZA BOSKO

Dzieło Oratorium sięga swymi korzeniami daleko głębiej niż czasy Księdza Bosko. Jego początków można się doszukiwać w XV wieku, w praktyce katechetycznej, pedagogii chrześcijańskiej i działalności charytatywnej. Te sektory działania na rzecz potrzebujących, przyniosły ciekawe rozwiązania praktyczne znajdujące swe odzwierciedlenie w instytucji Oratorium¹.

Historia Oratorium łączy się z twórczymi inicjatywami Filipa Nereusza (1515–1595). Organizował on w Rzymie spotkania o charakterze religijnym, nowatorskim, dla wszystkich ludzi dobrej woli, różnych stanów, także dla młodzieży. Filip był duszą tych spotkań. Z tej inicjatywy zrodziło się Zgromadzenie Filipianów czyli Oratorianów.²

W gronie wybitnych osób związanych z instytucją Oratorium znajduje się również postać św. Karola Boromeusza (1538–1584) z Jego szkołami doktryny chrześcijańskiej, stowarzyszeniami upowszechnionymi we wszystkich parafiach Archidiecezji Mediolanu i szerzej. We Francji podobne inicjatywy dotyczące młodych robotników „Patronages” i „Ouvriers de Jeunesse” w XVIII i XIX wieku miały związek z dziełem Oratorium, którego kontynuatorem stał się św. Jan Bosko w Turynie.³

Współcześnie z Ks. Bosko instytucja Oratorium była szeroko rozpowszechniona i rozwinięta, znana także Świątemu. Wystarczy wspomnieć, że w samym Mediolanie około r. 1850 funkcjonowało 15 Oratoriów. Tych którzy byli wychowankami Oratorium nazywano wówczas „młodzież uboga i opuszczona”.⁴

Zrozumiała jest zatem propozycja ze strony kapłanów Turynu złączenia wszystkich Oratoriów w federację. Ksiądz Bosko nie przystał na tę propozycję. Oto dosłowne brzmienie wypowiedzi Księdza Bosko zapisanej w jego życiorysie:

Na wstępnej konferencji plenarnej, która była pierwszą i ostatnią, Ksiądz Bosko wysłuchawszy racji kanonika Gastaldi, odpowiedział że, przede wszystkim, tego typu zjednoczenie nie jest odpowiednie, gdyż: zaczynając od Oratorium z Vanchiglia: Ks. Cocchi jest całkowitym entuzjastą gimnastyki i dla przyciągnięcia młodzieży postuguje się kijami i strzelbami. Praktyki religijne natomiast w jego Oratorium prawie nie istnieją. Ja natomiast myślę, że dla nas kijem jest Słowo Boże,

¹ Por. VECCHI E.J., *Oratorio*. w: Midali M., Tornelli R., red., *Dizionario di Pastorale Giovanile*. LDC, Torino–Leumann 1989, s. 615.

² Por. ZALESKI M., *Święci na każdy dzień*. Wydawnictwo Salezjańskie, Łódź 1982, s. 279–281.

³ Por. VECCHI E.J., *Oratorio*, dz. cyt.

⁴ Por. STELLA P., *Don Bosco nella storia della religiosità cattolica*. Vol. 1: *Vita e opere*. LAS, Roma 1979, s.106–108.

a bronią Sakrament Pojednania i częsta Komunia. Rozrywkę traktuję jedynie jako środek, aby zachęcić chłopców do uczestnictwa w katechezie. Inni kierownicy Oratorium, wszyscy, jeden mniej drugi więcej, zaangażowani są w politykę i ich kazania często nie są nauczaniem religijnym lecz przemówieniami patriotycznymi. Ja natomiast nie chcę zajmować się polityką, ani zupełnie ani częściowo. Jak więc można zjednoczyć ludzi, którzy mają przeciwne zapatrywania i stosują różne środki? Jednakże ja nie osądzam nikogo i pragnę, aby mnie tak samo traktowano... Zróbmy więc tak: »Omnis spiritus laudet Dominum !« (Niech każdy chwali Pana). Ks. Kanonik ma gotowy plan. Proszę go realizować i czynić dobro. Sposobności do tworzenia nowych Oratoriów nie braknie. Ja również mam swój projekt, widzę jego przydatność i odpowiednie środki i chcę go realizować. Niech każdy idzie swoją drogą. Ważne jest aby czynić dobro.⁵

I. Pedagogiczne właściwości Oratorium Ks. Bosko

Na czym polega różnica między Oratorium Księdza Bosko a dziełem nazywanym tym samym imieniem, zastanym w rzeczywistości społeczno-religijnej? W czym tkwi specyfika tego pomysłu, który miał Ks. Bosko? Aby odpowiedzieć na to pytanie trzeba uwypuklić **kilka zasadniczych cech jego Oratorium**.⁶

1) Uczestnictwo w życiu młodzieży.

Ks. Bosko wychodzi naprzeciw chłopcom. Szuka ich i spotyka w naturalnym środowisku ich życia. Staje wśród nich. Podejmuje ich życie. Uczestniczy w ich najżywotniejszych problemach. Obchodzi go pożywienie, ubranie, mieszkanie, zatrudnienie, grupy rówieśnicze, przywództwo, ukierunkowanie w życiu, wykształcenie, znalezienie i zajęcie właściwej pozycji społecznej. Życie Oratorium buduje na fundamencie zajęć typowo ludzkich i przydatnych do życia. Tworzy dla chłopców nowe środowisko rówieśnicze, gdzie mogą znaleźć dla siebie oparcie.

2) Pełna dyspozycyjność.

Swoją gotowość całkowitego zaangażowania Ks. Bosko wyraził słowami: Przyrzekłem Bogu, że nawet ostatnie moje tchnienie oddam dla moich ubogich chłopców.⁷ Za decyzją poszło życie: *Dla was studiuje, dla was pracuje, dla was żyję i za was jestem gotów także oddać życie*.⁸ Wzniosłe ideały zostały przełożone na język praktyki. Ks. Bosko ma zwyczaj robić pierwszy krok. Nawiązuje kontakt. Kontynuuje rozmowę. Zaprasza i przyciąga do Oratorium. Całą niedzielę spędza z chłopcami. W ciągu tygodnia wszystek czas poświęca dla nich. Poszukuje im miejsca pracy. Sporządza umowy. Odwiedza w warsztatach. Prowadzi katechezę. Dba o praktyki religijne. Organizuje zajęcia szkolne i

---

⁵ MB., Vol. 3, s. 454.

⁶ Por. DICASTERO PASTORALE GIOVANILE, *Elementi e linee per un Progetto Educativo Pastorale negli Oratori e Centri Giovanili Salesiani*. Roma 1987, s. 5–8.

⁷ MB., Vol. 18, s. 258.

⁸ RUFFINO, *Cronaca dell'Oratorio*. ASC 110, quaderno 5, s. 10.

rzemieślnicze. Troszczy się o pomieszczenia. Przygotowuje regulaminy. Opracowuje treści. Publikuje książki i redaguje pisma. Ks. Bosko nie przyjmuje innych funkcji i zajęć. Odrzuca nominację na proboszcza, propozycję biskupstwa. Jednym słowem, wszystkie energie, cały zakres swoich możliwości, pełny czas ofiaruje dla pedagogicznego dzieła w Oratorium.

3) Wspólnota młodzieżowa.

Oratorium to żywa rzeczywistość, którą tworzy młodzież. Bez młodzieży nie ma Oratorium. Tu mają Ojca. Tu spotykają się z przyjaciółmi w grupach rówieśniczych. Tu jest miejsce, gdzie rozwijają swoje zdolności, uczestniczą w działalności, podejmują inicjatywy, realizują swoje pomysły. W Oratorium współtworzą spotkania, imprezy, wydarzenia, przeżycia i uczestniczą w całej akcji wychowawczej. Pracują i bawią się wspólnie. Nawiązują emocjonalne i egzystencjalne więzi. Przebywają tu chętnie, czują się swobodnie. Uznają Oratorium jako swoje.

4) Integralny program wychowania.

Ks. Bosko miał na celu całościowy rozwój wychowanka. Troszczył się o jego wzrost w zakresie fizycznym zapewniając chłopcom zdobycie wyżywienia, uczciwego zarobku na życie, mieszkania, godziwej rozrywki, sprawności fizycznej, podtrzymywania zdrowia i energii poprzez dynamiczną rekreację. Miał na uwadze rozwój intelektualny czyniąc rozum jedną z trzech kolumn swojego systemu pedagogicznego. Wykształcenie, kompetencja zawodowa i wyrobienie chrześcijańskich przekonań jest charakterystyczną cechą jego miłości do chłopców.

Przez kształtowanie środowiska rówieśniczego przepojonego duchem wiary dostarczał chłopcom głębokich przeżyć religijnych. Stwarzał im warunki bezpieczeństwa, akceptacji, przyjaźni, miłości. Zapewniał im w ten sposób odpowiedni klimat stopniowego osiągnięcia pewnej równowagi emocjonalnej. W tym środowisku uczyli się też chłopcy właściwego współżycia i poprawnych relacji międzyosobowych rozwijając się w zakresie społecznym. W podejściu do nauki, pracy, rozrywki, w relacjach międzyosobowych, w kierownictwie samowychowawczym, dokonywało się powolne formowanie ich postaw etycznych.

Jednym słowem Ks. Bosko ujmował człowieka integralnie i dbał o jego wszechstronny rozwój wyrażający się we właściwych relacjach: ja-ja; ja-ty, wy, oni; ja-społeczeństwo, ojczyzna, świat; wreszcie, ja-Bóg. Opierając rozwój każdego wychowanka na autoedukacji, życiu wewnętrznym, duchowym i religijnym otwierał jego osobowość na transcendencję i nadawał wyżej wymienionym zakresom charakteru swoistą głębię i integrację.

5) Priorytet osoby.

W Oratorium wiele rzeczy jest istotnych. Ważne jest planowanie tworzenie programu. Mają znaczenie teren i pomieszczenia, środki, narzędzia i wyposażenie. Są istotnym warunkiem akcje, imprezy, wydarzenia i przeżycia. Ważne są rozkłady zajęć i pewien porządek życia. Lepszy kiepski porządek niż porządny bałagan. Ma doniosłą rolę system wychowawczy, treści i metody ich

przekazywania. Rolę niezbywalną pełni cel do osiągnięcia. To wszystko jednak realizuje się w relacjach międzysobowych. Służy dobru i rozwojowi osoby. Wśród tych wszystkich warunków, działań i przeżyć prymat dzierży osoba. Pozbawić osobę pierwszego miejsca w Oratorium oznacza unicestwić jego tożsamość.

6) Otwartość i zapal misyjny

Oratorium Ks. Bosko wychodzi poza granicę parafii. Jest dziełem nie parafialnym. Przyjmuje każdego chłopca bez względu na przynależność parafialną. Jest rodzajem parafii personalnej w odróżnieniu od parafii terytorialnej. Wielu chłopców przyjętych do Oratorium nie wie do jakiej należy parafii. Nie przeszkadzają granice miast, diecezji, prowincji a nawet państwa. Jest to otwartość personalno–przestrzenna Oratorium. Żadne miejsce urodzenia, zamieszkania, przebywania nie stanowi przeszkody.⁹

Ponadto Oratorium otwiera swoje środowisko dla wszystkich, którzy mają bilet młodości i dobrej woli. *Wystarczy, że jesteście młodzi, abym was kochał.*¹⁰ Ubóstwo, sieroctwo, niski poziom intelektualny, pochodzenie, braki w higienie, ogładzie, wychowaniu, niewystarczający poziom moralny, a nawet dewiacja społeczna, są raczej uprzywilejowaną kartą wstępu do Oratorium. To jest otwartość społeczna Oratorium.

Inne uprzywilejowanie to otwartość na wszystkich, których niska świadomość religijna, brak przekonań, inne przekonania, zaniedbania przeżyć religijnych, życie niereligijne, słabo, formalnie lub fragmentarycznie religijne nie pozwalały zidentyfikować jako autentycznych chrześcijan. Jest to otwartość ewangelizacyjna, katechetyczna, misyjna, pedagogiczna.

7) Chrześcijańskie przewodnictwo w życiu.

Autentyczna religijność chrześcijańska realizuje się wśród codziennych czynności i zadań. Stąd Ks. Bosko obecny i uczestniczący w życiu młodzieży. Wszystko, czym się zajmują i co przeżywają przepaja duchem religijnym. Opiera się na żywej wierze. Realizuje *pedagogię pobożności i modlitwy*.¹¹ Chłopiec znajduje się w środowisku praktyk religijnych. Znajduje sposobność i łatwy przystęp do środków życia wewnętrznego i nadprzyrodzonego. W Oratorium wszyscy mogą zaspokoić potrzebę przeżyć religijnych, z czasem zdobyć przekonanie, ukierunkowanie i rady, by prowadzić uczciwe i chrześcijańskie życie.¹² Tu jest miejsce wychowania religijnego, w którym głównym celem jest wychowanie chrześcijan. Oratorium jest środowiskiem nauczania religijnego, przeżyć religijnych i chrześcijańskiej inspiracji życia pod ojcowskim kierunkiem doświadczonego kapłana Dyrektora Oratorium.

---

⁹ MB., Vol. 2, s. 354–358.

¹⁰ BOSCO G., *Il Giovane Provveduto*, Torino 1847, s. 7.

¹¹ Por. BRAIDO P., *Il sistema preventivo di D. Bosco*. PAS, ZÜRICH–SCHWEIZ, 1964, s. 256–257.

¹² Por. BRAIDO P., *L'esperienza pedagogica di Don Bosco*. LAS, Roma, 1988, s. 161.

II. Cechy Oratorium „Tradycyjnego”

Uwypuklone wyżej wartości przemogły w „Oratorium Tradycyjnym” niektóre niedobory.¹³
Można by je zebrać wokół następujących:

1. Punkt usługowy.

Uczestnictwo w życiu młodzieży przewyciężyło podejście usługowe, które charakteryzowało się świadczeniem posługi kapłańskiej. W określonych godzinach kapłan prowadził katechezę. Dla przyciągnięcia dzieci i młodzieży organizował gry i zabawy. W razie potrzeby służył też posługą sakramentalną. Nie oznacza to jednak, że wnikał we wszystkie problemy egzystencjalne młodzieży i zajmował się ich rozwiązaniem.

2. Porządek godzin i spotkań.

Pełna dyspozycyjność wychodzi poza określone godziny i rozkłady zajęć, według których kapłan zakreślał ramy czasowe zaangażowania na rzecz młodzieży. Przestrzegał programu katechetycznego i rekreacyjnego realizowanego dla jej rozwoju wiary i moralności. W razie potrzeby służył też rozmową, radą i kierownictwem. Lecz nie oznaczało to, że była to jego jedyna i główna funkcja, że poświęcił młodzieży wszystkie możliwości i środki i że oddał im wszystek czas z pełnym zaangażowaniem.

3. Instytucja religijna.

Wspólnota młodzieżowa przewyciężyła podejście instytucjonalne. Kapłan prowadził Oratorium przy parafii. Często rodzice zapisywali kandydata do Oratorium i gwarantowali jego frekwencję i odpowiednie zachowanie. Oratorium istniało nawet wtedy, gdy nie było młodzieży. Nie oznaczało ono żywej rzeczywistości, którą tworzą młodzi tak, że brak młodzieży przesądziły o jego istnieniu. Nie oznaczało to, że osoba kapłana była zwornikiem i ogniskową Oratorium.

4. Katechetyczno–etyczny program formacji.

Integralny program wychowania znacznie przewyciężył ścisłą realizację programu formacji katechetycznej i moralnej, gdzie kapłan kierował się programem treściowym. W katechezie zmierzał do pogłębienia świadomości chrześcijańskiej, podjęcia postanowień i prowadzenia lepszego życia moralnego. Natomiast nie był w stanie i nie troszczył się o całościowy rozwój podmiotowy wychowanków.

5. Priorytet regulaminu.

Prymat osoby postawił w miejsce wierności regulaminowi niezbywalne prawa wzrostu

---

¹³ Por. DICASTERO PG, *Elementi e linee per un Progetto Educativo...*, dz. cyt., s. 5–8.

osobowego. W sytuacji priorytetu regulaminu kapłan był odpowiedzialny za teren i pomieszczenia. Przestrzegał programu i rozkładu zajęć. Kontynuował proces wychowawczy i zmierzał ku dojrzewaniu w wierze. Często jego wysiłek był jednostronny. Nie znaczyło to, że był szczególnie zainteresowany osobą wychowanka, relacjami osobowymi z nim, jego zainteresowaniami i potrzebami aż do harmonizowania z nimi założeń programowych, że głównym celem jego zabiegów był rozwój osobowy uczestników Oratorium.

6. Zacieśnienie terytorialne i personalne.

Gorliwość i zryw misyjny przełamuje bariery parafii i kategorii społeczno osobowych. Oratorium tradycyjne było związane z parafią. Było ośrodkiem parafialnym. Służyło dzieciom i młodzieży parafii. Ograniczało przyływ młodzieży według określonych kryteriów zachowania i poziomu, przestrzeganych przy zapisach. Nie koniecznie było nastawione zdobywczo na poszukiwanie i prowadzenie jak największej liczby młodzieży, również takiej, która nie była zdolna uczestniczyć w katechezie.

7. Działalność zachowawczo–wychowawcza.

Przewodnictwo w życiu chrześcijańskim na wzór Chrystusa–Dobrego Pasterza odcinało się od działalności wychowawczo–duszpasterskiej nastawionej zachowawczo, gdzie Oratorium zajmowało się katechizacją, zachowaniem wiary, zdynamizowaniem życia religijnego i przyciągnięciem młodzieży do Kościoła. Często aktywność Oratorium była zdominowana przez działalność niekoniecznie chrześcijańską, religijną, choć niejednokrotnie ruch młodzieży mógł być ożywiony i liczny. Nie zawsze uczęszczanie do Oratorium oznaczało chrześcijańskie przewodnictwo i kierownictwo procesem samowychowania, aż do autentycznego i pełnego rozwoju ludzko–chrześcijańskiego.

Działalność pedagogiczna Księdza Bosko, jak widać nie była zupełnie nowa w rzeczywistości duszpasterskiej Włoch. Niemniej jednak, Ksiądz Bosko przez swój talent i charyzmat wychowawczo–duszpasterski, nadał Oratorium cechy oryginalności, twórczości i integralnej skuteczności pedagogicznej.

Kraków, 01.09.2008 r.